

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

B 4379-04

meddelad i Stockholm den 19 oktober 2005

ÖMSOM KLAGANDE OCH MOTPART

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. BR

Ombud och offentlig försvarare: Advokat PH

3. EA

4. TE

5. PE

Ombud och målsägandebiträde för 3-5: Advokat AJ

SAKEN

Vållande till annans död m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Övre Norrlands dom den 30 september 2004 i mål B 505-04

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut såvitt avser påföljden.

PH tillerkänns för försvaret av BR i Högsta domstolen ersättning av allmänna medel med femtiotvåusenettthundratrettiofem (52.135) kr, varav 44.100 kr för arbete, 5.781 kr för tidsspillan och 2.254 kr för utlägg. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 10.427 kr.

AJ tillerkänns för uppdraget som målsägandebiträde i Högsta domstolen ersättning av allmänna medel med fyrtioentusentrehundrasextiosex (41.366) kr, varav 28.980 kr för arbete, 8.094 kr för tidspillan och 4.292 kr för utlägg. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 8.273 kr.

Kostnaderna för försvarare och målsägandebiträde i Högsta domstolen skall stanna på staten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Sedan parterna överklagat hovrättens dom har Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i påföljdsfrågan men inte funnit anledning att bevilja prövningstillstånd beträffande målet i övrigt med följd att hovrättens dom i den delen står fast.

Riksåklagaren samt EA, TE och PE har härefter yrkat att Högsta domstolen dömer BR till ett längre fängelsestraff än det av hovrätten bestämda.

BR har yrkat att påföljden bestäms till skyddstillsyn med särskild behandlingsplan eller att fängelsestraffet sätts ned.

Parterna har bestritt varandras yrkanden.

DOMSKÄL

I enlighet med hovrättens i denna del lagakraftvunna dom har BR gjort sig skyldig till grovt rattfylleri och vållande till annans död, grovt brott. Frågan är nu vilken påföljd som dessa brott skall föranleda.

Genom en lagändring år 1993 (i kraft den 1 februari 1994) skärptes synen på brotten grovt rattfylleri och vållande till annans död. Gränsvärdet för grovt rattfylleri sänktes då från 1,5 till 1,0 promille alkohol i blodet och straffmaximum höjdes från fängelse ett år till två år. Samtidigt föreskrevs att om brottet vållande till annans död hade begåtts vid förande av motorfordon, man vid bedömning av om brottet var grovt skulle särskilt beakta om gärningsmannen varit påverkad av alkohol eller något annat medel. Vidare höjdes straffmaximum för vållande till annans död från fängelse fyra år till sex år i de fall brottet är grovt. Med höjningen ansågs att erforderligt utrymme gavs för straffmätning i sådana exceptionella fall då gärningen i subjektivt hänseende ligger på gränsen till eventuellt uppsåt (prop. 1993/94:44 s. 49). Maximistraffet bestämdes efter det straffminimum som gäller för dråp. Straffminimum, fängelse sex månader, behölls oförändrat. Straffskalan för vållande till annans död, grovt brott, är enligt 3 kap. 7 § andra stycket brottsbalken alltjämt densamma.

Den nuvarande lydelsen av 3 kap. 7 § andra stycket brottsbalken kom till år 2001, då det i paragrafen fördes in fler vägledande exempel på omständigheter som kan föranleda att brottet vållande till annans död bedöms som grovt (prop. 2000/01:85). Vid bedömningen skall enligt paragrafens andra stycke särskilt beaktas 1) om gärningen har innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag, eller 2) om gärningsmannen, när det krävts särskild uppmärk-

samhet eller skicklighet, har varit påverkad av alkohol eller något annat medel eller annars gjort sig skyldig till försummelse av allvarligt slag.

BR har framfört en bil på en länsväg med en alkoholkoncentration som två timmar efter bilfärden uppmättes till 2,17 promille i blodet. I närheten av korsningen till en annan länsväg har han av oaktsamhet kört på IE och hennes barnbarn AA och därigenom vållat deras död. För att bestämma påföljden för dessa gärningar måste först straffvärdet bedömas.

Vid bedömningen av straffvärdet skall enligt 29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken särskilt beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han haft.

BR valde att vid 18-tiden en eftermiddag företa en bilfärd mot Umeå trots att han före avfärden hade intagit alkohol svarande mot en mycket hög promillehalt i blodet. BR avsåg att färdas en lång sträcka, drygt sju mil tur och retur, på en länsväg vid en tidpunkt då trafiken inte kunde förväntas vara låg. Enligt vad han själv uppgett var han väl bekant med den plats där olyckan inträffade och han uppfattade den vägkorsning som han kom att passera strax före olycksplatsen som mycket farlig. Han kände också till att det förekom många fordon vid en verkstad som låg strax efter korsningen, att det brukade röra sig fotgängare vid korsningen och att det fanns en busshållplats i närheten. Han hade därför anledning att vara särskilt uppmärksam när han närmade sig korsningen. Att han trots detta inte i tid såg IE med barnvagn före kollisionen, som uppenbarligen inträffade endast en kort sträcka efter vägkorsningen, är i enlighet med hovrättens dom att tillskriva att han var på-

verkad av alkohol. I enlighet med hovrättens dom har han också med hänsyn till väg- och trafikförhållandena framfört bilen med för hög hastighet.

BRs färd slutade med en olycka av allra allvarligaste slag. Det har emellertid inte kommit fram något som visar att BR varit i det närmaste helt likgiltig inför de effekter som kunde följa av hans färd (jfr prop. 1993/94:44 s. 49). Den högre delen av straffskalan aktualiseras därmed inte. Utgångspunkten för bedömningen är i stället att BR som bilförare under de ovan angivna förhållandena påtagit sig en uppgift som krävt särskild uppmärksamhet och skicklighet; dödsolyckan har orsakats av en alkoholrelaterad bristande uppmärksamhet och alltför hög hastighet vilket inneburit att det vållande till annans död som BR gjort sig skyldig till har bedömts som grovt brott. Den närmare graden och karaktären av BRs oaktsamhet har även betydelse för bestämmandet av straffvärdet inom den strafflatitud som föranleds av att gärningarna bedömts som grova. Utöver de omständigheter som föranleder att brotten är att bedöma som grova föreligger dock inte några försvårande omständigheter. Det finns inte heller några förmildrande omständigheter att beakta.

Riksåklagaren har gjort gällande att den skärpta syn på nu aktuell typ av vållandebrott som kom till uttryck i 1993 års reform inte fått genomslag i sådan utsträckning som avsågs.

När det gäller praxis före 1993 års reform kan nämnas att i rättsfallet NJA 1965 s. 404 påföljden stannade vid fängelse två månader för en bilförare, som med över 1,00 promille alkohol i blodet under mörker körde på och vållade en motorcyklists död (vårdslöshet i trafik, rattonykterhet och vållande till annans död). I fyra refererade hovrättsavgöranden från åren 1992 och 1993 (alla avseende gärningar begångna före 1993 års lagändringar) låg påföljden för grovt rattfylleri och vållande till annans död i spannet fängelse sex månader – tio månader (se RH 1992:89 och 1993:1, 3 och 25).

Det av hovrätten bestämda fängelsestraffet på ett år sex månader får anses innefatta en sådan i förhållande till tiden före 1993 års reform skärpt syn på brott av här aktuellt slag som avsågs med reformen och får anses motsvara brottens straffvärde.

Med beaktande av straffvärdet och brottslighetens art kan någon annan påföljd än fängelse inte komma i fråga annat än om det finns alldeles speciella skäl. Några sådana skäl finns inte i förevarande fall. Fängelsestraffet bör bestämmas till det av hovrätten fastställda.

Advokaten PH har begärt ersättning för bl.a. arvode motsvarande 41 timmars arbete. Av kostnadsräkningen framgår att i kostnaden ingår arbete gällande bl.a. skadestånd och försäkringsersättning, upprättande av inlägga till länsrätten och ansökan om resning. Arbetet såvitt avser skadestånd har utförts i tiden efter det att Högsta domstolen beslutat att meddela prövningstillstånd i målet endast såvitt avser påföljdsfrågan. Ersättning för detta arbete kan därför inte utgå. Inte heller är övriga nu nämnda arbetsuppgifter ersättningsgilla i detta mål. I avsaknad av närmare uppgifter om tidsåtgången fin-

ner Högsta domstolen skäligt bestämma att arvode skall utgå för 35 timmars arbete. I övrigt bör ersättning utgå till PH och målsägandebiträdet AJ enligt yrkanden i ingivna kostnadsräkningar.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Munck, Blomstrand, Pripp (referent),
Lundius och Calissendorff
Föredragande revisionssekreterare: Eriksson